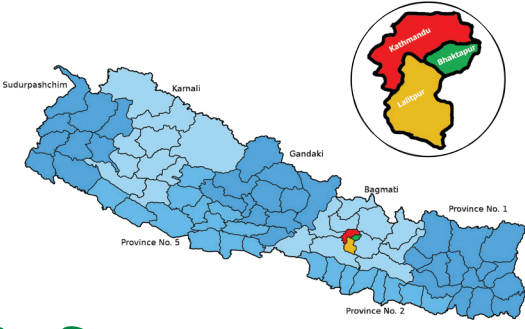

जनसंख्यामा आधारित

क्यान्सर रजिस्ट्री (PBCR)

काठमाडौं उपत्यका (काठमाडौं, भक्तपुर र ललितपुर) मा
क्यान्सर रोगको तथ्यांक, २०१८

के र किन ?

नेपाल स्वास्थ्य अनुसन्धान परिषदले नेपाल सरकार स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयसँगको सहकार्यमा जनसंख्यामा आधारित क्यान्सर रजिस्ट्री (Population Based Cancer Registry) सन् २०१८ जनवरी देखि शुरुवात गरेको हो । रजिस्ट्री, WHO र International Agency for Research on Cancer (IARC) को प्राविधिक सहयोगमा संचालित छ भने यसको मुख्य उद्देश्य सरकारलाई आवश्यक पर्ने क्यान्सर रोगसम्बन्धि तथ्यांकको जानकारी गराई उक्त रोग नियन्त्रणका लागि नीति तथा रणनीति योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्न सहयोग गर्ने रहेको छ । काठमान्डौ उपत्यकामा सन् २०१८ मा शुरु भई हाल यो रजिस्ट्री सबै क्षेत्रको प्रतिनिधित्व हुनेगरि देशका अन्य ६ जिल्लामा बिस्तार भईसकेको छ ।

काठमान्डौ उपत्यका क्यान्सर रजिस्ट्रीको उद्देश्य काठमाण्डौ उपत्यकाभित्र नयाँ क्यान्सर बिरामी दर (Incidence Rate), क्यान्सर रोगको मृत्युदर (Mortality Rate), ढाँचा (Pattern) र क्यान्सर रोगको स्वभाव (Trends) सम्बन्धि तथ्यहरू संकलन गरि जनसंख्यामा आधारित क्यान्सर रजिस्ट्रीको राष्ट्रिय क्षमता अभिवृद्धि गर्नु रहेको छ । नियमित रूपमा तथ्यांक संकलन गर्न यसले उपत्यकाभित्र रहेका ३८ स्वास्थ्यकेन्द्रसंग सहकार्य गरेको छ भने अन्य राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय श्रोत जस्तै बिपि कोईराला मेमोरियल क्यान्सर अस्पताल चितवन तथा टाटा मेमोरियल क्यान्सर अस्पताल मुम्बईबाट पनि तथ्यांक संकलन भईरहेको छ । यस रजिस्ट्रीले उपत्यकाका तीन जिल्ला काठमाण्डौ, ललितपुर र भक्तपुरमा बसोबास गर्ने करिब ३०,७१,९३२ शहरी जनसंख्याको प्रतिनिधित्व गर्दछ ।

कसरी ?

यो रजिस्ट्रीको तथ्यांक संकलन बिधि सक्रिय (active) विधि हो भने यसमा २ वटा प्रकृया अपनाई तथ्यांक संकलन गरिएको छ । पहिलो: क्यान्सर रोगको पहिचान तथा उपचार प्रदायक तथा अन्य अस्पताल, प्याथोलोजी ल्याब, हस्पिस, आयुर्बेदिक केन्द्र, स्वास्थ्य केन्द्र र सामाजिक सुरक्षा शाखाबाट संकलन गरिएका तथ्यांक । दोश्रो: समुदायस्तरमा रहेका स्वास्थ्यकर्मी, महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकासंग समन्वय गरि संकलन गरिएका तथ्यांक । स्वास्थ्य स्वयंसेविकाले आफ्नो क्षेत्रमा रहेका क्यान्सर बिरामीहरूको घरघरमा गई तथ्यांक संकलन गरि स्वास्थ्यचौकी प्रमुखलाई बुझाउछन् भने स्वास्थ्यचौकी प्रमुखले उक्त तथ्यांक सम्बन्धित पालीकाहरूका स्वास्थ्यसंयोजकलाई र स्वास्थ्यसंयोजकले मासिक रूपमा नेपाल स्वास्थ्य अनुसन्धान परिषदमा पठाउने गर्दछन् ।

यसका साथै न्युन क्यान्सर बिरामी दर प्राप्त भएका स्थानमा र नेपालका लागि तोकिएको क्यान्सर बिरामी दरभन्दा कम क्यान्सरका बिरामी प्राप्त भएका स्थानमा तथ्यांक संकलकले ती क्षेत्रका स्वास्थ्यकर्मी, महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका, वडा अध्यक्ष, वडा सचिव र समुदायका सक्रिय व्यक्तित्वसंगको समन्वय र सहयोगमा क्यान्सर बिरामीको पहिचान गरि सम्बन्धित परिवारमा गई तथ्यांक संकलन गर्दछन् । उक्त श्रोतहरूबाट संकलित तथ्यांकलाई IARC को समन्वयनमा CanReg5 सफ्टवेरको सहायताले विवरण नदोहोर्चाईकन तथ्यांक प्रविष्टि (Data Entry) तथा विश्लेषण गरिएको छ ।

के-के प्राप्त भयो ?

सन् २०१८ मा काठमान्डौ उपत्यका क्यान्सर रजिस्ट्रीमा प्राप्त भएका ११,६०० नयाँ क्यान्सर बिरामी मध्ये २१५६ बिरामी दर्ता भएका छन् जसमा ९९९ पुरुष र ११५७ महिला छन् । यस अन्तर्गत प्रति १ लाख जनसंख्यामा उमेर समायोजित घटना दर (Age-Adjusted Incidence Rate, AAR) पुरुषमा, ९५.३ र महिलामा ९८.१ रहेको छ । यसै गरि सन् २०१८ मा ६७० वटा क्यान्सरबाट मृत्यु भएका बिरामीहरू दर्ता भएका

छन् । प्रति १ लाख जनसंख्यामा उमेर समायोजित मृत्युदर (Age-Adjusted Mortality Rate) पुरुषमा ३६.३ (३६५ जना) र महिलामा २७.० (३०५ जना) पाईएको छ भने बिरामी मृत्युदर अनुपात (Mortality to Incidence Ratio, M/I) ३१% रहेको छ ।

काठमाण्डौ उपत्यकाभित्र पुरुषमा सबभन्दा बढी फोक्सो, पेट, मुत्राशय, पित्तथैली र Non-Hodgkin's Lymphoma को क्यान्सर पाईएको छ भने ७०-७४ बर्ष उमेर समुहका पुरुषमा क्यान्सर बिरामी एवं मृत्युदर पनि उच्च रहेको छ । महिलामा स्तन, फोक्सो, पाठेघरको मुखको क्यान्सर, पित्ताशय र डिम्बाशयको क्यान्सर, प्रमुख क्यान्सरको रूपमा पाईएको छ भने क्यान्सर बिरामी र मृत्युदर ७५ बर्षभन्दा माथिका उमेर समुहमा सबैभन्दा बढी र त्यसपछि ६५-६९ बर्ष उमेर समुहमा बढी पाईएको छ ।

क्यान्सर रजिष्ट्रीको पहिलो बर्षमा ४.५ % पुरुष र ३.२% महिलामा क्यान्सर प्रारम्भ भएको प्राथमिक अज्ञ (Primary Unknown) अज्ञात रहेका बिरामी दर्ता भएका छन् भने दर्ता भएका सबै घटनामध्ये ९०.५% सूक्ष्म-निदानात्मक आधार (Microscopic Basis of Diagnosis) र बाँकी अन्य बिधि (Non-Microscopic Basis of Diagnosis) जस्तै: क्लिनिकल, रेडियोलोजी, मौखिक सुचना र मृत्युदर्ता प्रमाणपत्रका आधारमा दर्ता गरिएका छन् ।

स्वास्थ्य केन्द्रमा एकरूपता तथा वैज्ञानिक तथ्यांक अभिलेख प्रणाली र संप्रेषण (Recording and Reporting) बिधि नभएका कारण काठमाण्डौ उपत्यका क्यान्सर रजिष्ट्रीले जनशक्ति, आर्थिक श्रोत, समय र साधनको रूपमा अतिरिक्त मुल्य एवं भार ग्रहण गरिरहेको छ । निवासको सवालमा श्रोतबाट प्राप्त निवास ठेगानामा भर पर्न नसकिने भएकाले प्रत्येक बिरामी वा उसको नातेदारलाई सम्पर्क गरि निवास सुनिश्चित गर्नुपर्ने बाध्यता रहेको छ ।

अव के गर्नुपर्छ ?

सबै सरकारी तथा निजी स्वास्थ्य संस्थामा क्यान्सर बिरामीको रेकर्डमा एकरूपता साथै अनिवार्य पर्ने तथ्यांक सहित डिजिटल अभिलेख प्रणाली हुनु आवश्यक छ । यसका साथै स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, सम्बन्धित प्रादेशिक र स्थानीय सरकारले क्यान्सर रोकथाम तथा नियन्त्रण नीति तय गरि यस रजिष्ट्रीले प्रदान गर्ने तथ्यका आधारमा कार्यक्रम बनाई लागु गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

नेपाल सरकार
नेपाल स्वास्थ्य अनुसन्धान परिषद्

फोन नं.: +९७७-१-४२५४२२०, ४२२७४६०, फ्याक्स: +९७७-१-४२६२४६९, रामशाहपथ, पो.ब.नं.: ७६२६, काठमाडौं, नेपाल ।

वेबसाईट: <http://www.nhrc.gov.np>, ईमेल: nhrc@nhrc.gov.np